

*DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA
INAUGURALIS,*

SISTENS

AETIOLOGIAM GENERALEM
MORBORUM AETATUM.

DISSERTATIO THEOR. MEDIC.
IN ACURALIS.

SISTENS

ÆTIOLOGIAM GENERALI
MORBORUM ACUTUM.

12
DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA
INAUGURALIS,

SISTENS

AETIOLOGIAM GENERALEM
MORBORUM AETATUM,

QUAM,

FAVENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI,

NICOLAI SMALLENBURG,

J. U. D. ET PROF. JUR. CIV. ORDIN.

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu*, &
Nobilissimae FACULTATIS MEDICAE *Decreto*,

PROGRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus ac Privilegiis,

IN ACADEMIA LUGDUNO—BATAVA,

ritè, & legitimè consequendis,

PUBLICO ET SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

GEORGIUS CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE,

HAGANUS.

Ad diem xv. Junii MDCCCV. Hora ix. ad xi. L.S.

LUGDUNI BATAVORUM,

APUD VIDUAM M. CYFVEER, J. FIL.

MDCCCV.

DISSERTATION

IN

ARTS

AND

SCIENCE

OF

THE

UNIVERSITY

OF

THE

STATE

OF

NEW

YORK

IN

THE

ARTS

AND

SCIENCE

OF

THE

UNIVERSITY

OF

THE

STATE

PATRI CARISSIMO

JACOBO GEORGIO CHANTEPIE

DE LA SAUSSAYE,

OMNI QUA FILIUM DECET,

REVERENTIA ET PIETATE

Hanc qualemcumque Dissertationem offert

A U C T O R.

PATRI CARISIMO

JACOBO GEORGIO CHANTRE

DE LA SAUSSAYE

OMNI QUA FILIUM DECT

REVERENTIA ET PIETATE

Henr. de la Saussaye

Amsterdam 1771

AUGUSTO

*DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA
INAUGURALIS,*

SISTENS

AETIOLOGIAM GENERALEM
MORBORUM AETATUM.

CAPUT PRIMUM,

DE AETATE INFANTILI.

Singularibus & sibi propriis characteribus distinguitur aetas Infantilis; ex his vero nullus habetur, qui magis primo intuitu animadvertitur, quam corporis mollities: provenit illa a maxima fluidorum prae solidis exsuperantia, ita ut corpus Infantile vere Polychymum dici possit; vasa enim Sanguifera & Lymphatica numero plurima totum perreptant corpus: Textura

A

cel-

• DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

cellularis ubique invenienda & praecipuam solidorum partem constituens multo & vario admodum humore turget: Non tantum autem propter solam fluidorum, suis cavitatibus contentorum, copiam corpus Infantile humidius dicitur, sed & respectu solidorum, si eorum in semet ipsis consideretur structura, cum pateat, omnes partes solidas, imo durissimas quaeque corpori sunt sustentacula, eo esse rariores, flexiliores & laxiores, quo origini suae propior est infans; ossa pro parte cartilagineam habent texturam, eorum stamina parva cohaerent firmitate cum tela cellularis abundet; musculi itidem, vasa, cor sunt laxiora; similiter comparata est reliqua solidorum compages; inde, recte concluditur solidorum in corpore Infantili texturam esse mollem & multo humore intermixtam. Tali cum laxo mechanismo conjuncta est necessario solidorum mechanica debilitas, qua fit, ut haec humoribus facile distendantur eorumque impetui cedant.

Ad

Ad vires vitales si porro attendamus, insignis hac in aetate reperietur mobilitas, qua, leves licet admoveantur stimuli, statim in actum deducuntur solida & quidem praecipue systematis Nervei ratio hic haberi debet; quae mobilitas Nervea facile intelligitur non tantum ex ipsorum Nervorum teneriore fabrica sed imprimis ex majore systematis Nervei evolutione, quae tam in ipso cerebro quam in ejus ramificationibus manifesta est; caput enim magnitudine caeteris Corporis partibus adeo excellit, ut quartam fere totius corporis efficiat partem. Mobilitas illa Infantiae propria augetur valde gracilitate fibrarum: mobilitas sensim proveciori aetate minuitur, perstat autem minori licet gradu quam in Infantibus iis in hominibus, quorum fibrae structuram gracilem retinuerunt; foeminae itaque adultae viris sunt mobiliores, cum earum fibrae sint teneriores & graciliores.

Illa systematis Cerebralis evolutio est manifesta, sed & conspicitur in caeteris, ex ejus

* DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

fonte provenientibus Nervis: In omnibus nempe corporis partibus eum evolutionis & perfectionis gradum acquisivit jam systema Nervum, qui in posterum vix augetur, licet organa, quae adit, maxime adhuc sint imperfecta sicut v. c. insignes accipiant Nervos musculi Artuum, exigui licet & debiles: cum contra systema sanguiferum sit in eadem ratione ac partes, quarum usui inserviunt, quamobrem vasa cerebralia insigniores habent ramificationes, quam arteriae in reliquo corpore. Rationem verosimilem mihi videtur praebere haec naturae lex, cur morbi cutanei, infantes saepe adficientes, caput plurimum petant; majore vigore & activitate viget ibi systema arteriosum, debent itaque in capite praevalere conamina naturae, quae sese ab acribus & noxiis liberare tentat, inde non mirum, esse eruptiones cutaneas, quae caput tantum petunt, esse alias, quae totum quidem corpus afficiunt, in capite vero praecipuam sibi sedem figunt; eandem ob

cau-

causam morbi & vitia organica, quibuscum nascuntur nonnulli infantes saepius in locis ubi major adest naturae actio observantur, sic Hydrocephalus, spina bifida semper exclusive primae Infantiae sunt propria.

Animadvertendum, Corpus humanum vivum tali modo esse constitutum, ut variis vitae epochis vires ejus vitales in diversis partibus varie sint modificatae, ita ut causae morbosae, aliquo in loco haerentes, per sympathiam, praecipue tale systema inficiunt, cujus sensilitas caeterarum partium sensilitati excedit: Ex hoc fonte ratio petenda, cur systematis Nervei affectiones adeo in aetate Infantili primas agant, nam causae, quae in proVectiori aetate vix ultimum noxium effectum in corpore praestant, cum mobilitatis gradus sit minor, in Infantibus enormes aliquando provocant aberrationes & Convulsiones: ad tales effectus producendos concurrunt praeter exquisitiorem mobilitatem etiam Debilitas, quae resistendo stimulo impar est. Con-

6 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

stat corpus robustum a stimulo non adeo facile vinci, ut ita dicam, ac corpus debile, stimulo magis resistit viribus valens; Irritamentum enim ad certum intensitatis gradum debet esse pro-
vectum, antequam Sanitatis normam possit tur-
bare: contrarius vero cum sit corporis status;
debile cum sit, minimo stimulo irritatur cor-
pus Infantile.

Motus itaque abnormes & spastici Infantiae sunt proprii, citius excitantur sed & citius cu-
rantur, quia morbi, quorum seminium est natu-
rale, quorum praedispositio in ipso haeret cor-
pore, nullam prae se ferunt status corporis mu-
tationem: nam si morbus hominem aggreditur,
ad quem non est praedispositus, debuit causa
fuisse vel maxime intensa vel longo jam in cor-
pore substitisse tempore & non prorupisse ejus
effectum, antequam solidorum diathesis a statu
naturali fuerit alienata, difficilior itaque erit
curatio, cum ad normam naturalem deducenda
est solidorum compages. Si haecce ad corpus
In-

Infantile applicemus, patet ex natura sua infantiam contrahendis morbis convulsivis esse pronam iisque laborantes, infantes minus pati quam si morbo adficerentur v. c. Inflammatorio; visuri enim sumus ad vasorum arteriosorum progignendum morbum acutum requiri & solidorum robur mechanicum & vitale, quae ambae conditiones infantili aetate desiderantur; talibus acutis affectionibus observatur quidem affligi prima aetas sed & peioris sunt ominis cum causa morbi laxam, raram & flexilem systematis arteriori texturam permutaverit in firmam, densam & strictam, qua compage illud systema aptum fuerit redditum talia producendi phenomena, quae essentialiter morbis inflammatoriis sunt propria.

Illud Theorema a priori verum luculenter confirmatur HIPPOCRATIS auctoritate, cum ait *Aph. 34. Sect. 2.* „ In morbis minus periclitantur, quorum naturae & aetates & habitui „ & tempori magis similis fuerit morbus, quam „ in

§ DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

„ in quibus horum nulli fuerit similis”. At vero contrarium statuere videntur verba A. CAP-
PADO CIS *Lib. 1. Ep. 10. de Pleurit. p. 9.*
edit. BOERH. ubi dicit: „ Juvenes a Pleuritide
„ difficulter evadere, Pueros minus periclitari,
„ quoniam puerilia corpora sunt rara, humida
„ & facile permeabilia”. Utrumque vero effa-
tum & HIPPOCRATIS & ARETAEI optime potest
conciliari, si attendamus priorem loqui de cau-
sa morbi, dum alter morbum considerat respec-
tu illius prognosis; morbus enim Inflammato-
rius majorem quidem ad suam formationem
agnoscit causam in aetate Infantili, quam in
Juvenili; cura vero facilius obtinetur, laxantia
enim & diluentia hic requiruntur & cum cor-
pus Infantile natura sua sit laxum & multo hu-
more plenum, adjuvatur maxime curatio ab ipso
Corporis statu, qui status Corporis humidus &
laxus in juvenibus maxime est imminutus.

Sufficiat hicce, pro scopo generalis, systema-
tis Nervei conspectus & transeamus ad systema

fan-

sanguiferum, cujus in Corpore dominium aequae ac praecedens momentosum est quodque non minores offert aberrationes a statu Corporis profecto, sicque in explicandis morbis Infantilibus multum lucis affundit.

Cor primarium circulationis organum capacius existit in ratione evolutionis caeterorum vasorum sanguiferorum, majus est ejus robur mechanicum, vasa sanguifera fibras habent laxae cohaerentes, graciles, extensibiles; Tunica muscularis est debilis cum ejus fibrae carnosae, quo nativitati propior est Infans, eo minus sint elaboratae majoremque Gelatinae portionem contineant, saltem tale quid docent experimenta chemica, capta in carne juniore. Venae porro eam non habent capacitatem ac in subsequenti- bus aetatibus acquisiturae sunt, in prima Infancia arterias non excedunt imo in Foetu vasa arteriosa venis sunt numero plura & capacio- ra, exquisitiore denique Irritabilitate praeditum est totum systema circulatorium. Illa irrita-

10 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

bilitatis conditio in causa est, cur celeriter procedat circulatio sed simul efficit ut pulsus sit parvus; quam primum enim ac parva sanguinis portio cordis cavitates attigerit, succedit systole; illud enim viscus irritabile valde non expectat tantam repletionem, quanta requiritur, ut plenus fiat pulsus. Systema venosum arteriis quoad irritabilitatem semper cum sit inferius, objici posset, tardum sanguinis per venas fluxum impedire, quominus celer sit sanguinis in arterias impetus: accedit vero aliud momentum, quod huic objectioni videtur respondere & cujus mentionem jam injecimus; capacitas nempe systematis venosi relata ad eam, quam sensim inducit provectior aetas, in Infancia multo est minor & arteriarum capacitatem non superat, quo fit ut sanguinis transitus per venas sit brevior & promptior ejus reditus in Cor.

Haec observatio videtur explicationem suggerere, cur pulsus intermissio aliquando in Infantibus, sanis licet, locum habeat: Eo enim in

statu, quem descripsimus, systematis circulatorii in aetate Infantili, fieri facile potest, ut causâ quâcumque etiam levi retardetur sanguinis motus per venas, sic ut de tempore in tempus ea columna sanguinea cordi deficiat, quo continuo eget, ut arteriarum pulsationes regulari ordine sibimet invicem succedant, nascitur igitur intermissio: Ab altera parte, si nimia arteriosi systematis irritabilitate aequilibrium inter utrumque turbetur systema, observari debet idem phenomenon, tunc celer nimis fit pulsus respectu sanguinis accipiendi ex venis.

Pulsus ideo intermittens in infante sano semper est sequela turbati aequilibrî inter systema arteriosum & venosum; consistit enim in relativo vel tardiori circuitu per venas vel celeriori sanguinis per arterias impetu.

Sequitur porro ex hocce Theoremate praecceptum Therapeuticum quam utile. Pulsus intermissio animadvertenti nullum injicere debet metum, quia est phenomenon naturale, naturae

II DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

& aetati Infantili congruum. Insignis enim mobilitas ad stimulum & debilitas motuum per stimulum excitatorum cum sint infantili naturae propriae, palam est, levioribus causis abnormes fieri vitae motus sed & citius quoque in ordinem reduci.

Naturalis aequae est pulsus intermittens senectutis confectae sed contrariam plane causam agnoscit, deficit nempe Cordis irritabilitas, magnam ideo sanguinis copiam admittit priusquam in contractionem cietur. Pulsus senilis inde est plenus sed lentus, tarde valde in venis procedit circulatio & minima venosi sanguinis retardatio facit ut de tempore in tempus deficiat sufficiens copia sanguinis, quae requiritur, ut Cor in stimulum reagat.

Ex praedictis aliquomodo explicari potest, cur celer adeo incrementum capiat corpus Infantile; non parum enim huc confert vivida illa circulatio, mollissimum & facile expansibile corpus. Non debemus tamen nimis mechanice

nobis ideam formare Incrementi rationis, ac si ex elongatione arteriarum a propellente vi Cordis incrementum esset deducendum; tunc enim partes increfcerent in ratione numeri vasorum & organa mollioris structurae caeteris facilius & cederent & increfcerent. Praeest autem incremento vis naturae nutrix & reparans, quae eo magis in corpore valet, quo propius suae est origini & quae increfscendi vis agere definit, quando aequilibrium inter omnes partes i. e. status Corporis perfectus adest. Oritur nempe Incrementum ex eo, quod secretio materiae nutritivae eo magis excedit deperditorum reparationem, quo citius increfcit Corpus; per totum igitur incrementi tempus requiritur talis nutritionis excessus, licet sensim sensimque minuatur, donec ad illum statum pervenerit Corpus, in quo habetur aequilibrium inter materiae nutritivae appositionem & materiae per ipsum motum vitalem deperditae reparationem: mollitudo vero corporis & praevalens vis cordis id

efficiunt, ut facilius materies nutritiva partibus variis vario gradu pro earum oeconomia possit adferri; inde intelligitur cur systematis venosi capacitas augeatur, prouti minuatur incrementum; magna nempe sanguinis arteriosi copia pluribus usibus incrementi tempore inserviunt, quam illo absoluto; praeter enim quod secretiones & excretiones copiosiores sint, impenditur & ille sanguis in maiorem corporis extensionem, per vim vitae in parenchyma convertitur, superfluous sanguis, qui in venosum systema transit eo ipso est exiguus & venis distendendis impar. Sequitur ex his plethoram venosam, in senibus crudis adeo conspicuam, aetati Infantili non esse propriam; in plethoram arteriosam major adest propensio cum Chylificatio prompte peragatur: At praecavent illam plerumque incrementum & actuosiores secretiones & excretiones sic v. g. maxime perspirat Infans, raro licet fudet.

Digestio, ut diximus, promptissime fit aetate

In-

Infantili, quia mobilis est aequae ac caeterae corporis partes, primarum viarum tractus, sed & simul est debilis; requiritur itaque alimentum, quod vires Infantis digerentes non excedit, debet adhuc esse blandae indolis, parum stimulans & multum nutrimenti continere; tale alimentum sistit Lac maternum, quod maximam partem constat ex fero & in quo non nisi exigua materiae cremoraceae & caseosae portio habetur; ut vero recte possit concoqui debet lac coagulari in ventriculo; in mobili autem ventriculo fieri aliter nequit, quin, si nimis ingeratur lactis, citius & fortius peragatur coagulatio, acidum tunc nascitur vix ac ne vix quidem a debili stomacho superandum, irritat ideo, vomitus vel nauseas provocat vel & diarrhoeas alvosque virides & acidum eructantes si intestina transit, imo miris modis aliquando cruciantur & convelluntur Infantes. Si coagulum non ejiciatur, tenax fit & glandulas mesentericas transit, potest facile obstructions vix referendas pro-

producere & inde marasmm ; praedisponitur itaque, ex sua natura Infans ad tabem glandularem. Acidum inprimis viis saepe famem spuriam excitat, illam si nutrix sedare tentatur repetitis lactationibus, augetur acidi generatio, si enim ingeratur novum lac, priori nondum cocto, nec in naturam corporis mutato, sed in ventriculo in acidum converso, lac illud super ingestum grumescit & acescit.

Sexto, septimo mense vel & serius natis incipiunt erumpere dentes. Dentitio licet sit naturae processus & fiat ex ordine oeconomiae Humani Corporis; non infrequens tamen accidit, ut cum morboſis phenomenis sit concomitata, imo lethalem habeat eventum propter insignem, quam aliquando producit, irritationem tuncque Difficilis vulgo dicitur talis Dentitio.

A nullo, ni fallimur, qui in medicina clauit, in dubium fuit vocata: Ex hodiernis vero nonnulli, inter quos praecipue numerandus est

est Celeberrimus WICHMANN (1) difficilem dentitionem negant.

Omnes WICHMANNI objectiones contra difficilis Dentitionis existentiam allatas examinare scopus non est; conabimur tantum argumenta exhibere sufficientia, quibus Dentitio difficilis demonstrari videtur.

Symptomata inflammatoria & Nervea tam in ore localia, quam quae per consensum in toto corpore observantur, originem ducunt a Gingivarum irritatione; Gingivas vero WICHMANNUS declarat insensiles, praecipua igitur hujus Theoriae pars nititur sensibilitate Gingivarum.

Tota itaque illa quaestio huc redit, ut disquiramus, an revera sensibilitate praeditae sint illae partes &, si hoc constet, an Dentium eruptio, quae per se & secundum naturae institutum facili procedit modo, aliquando Gingivarum

(1) *Ideen zur de Diagnostik von E. WICHMANN, Hanover 1797. 2. band.*

18 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

rum sensibilitatem morbose possit irritare, ita ut sequantur localia symptomata, quae per consensum totum corpus etiam possint afficere & denique, an non Dentitio difficulter procedens periculo per accidens augeatur, cum polychimum sit Corpus Infantile.

Analogiâ docemur, non esse absurdum sensibilitatem concedi partibus, quae in statu sano insensiles videntur, cum morbus mire aliquando sensibilitatem, reconditam antea, exaltet. Supponi enim nequit, morbum produxisse vim sentiendi.

Nil autem obstat, quominus illud phenomenon & ipsis Gingivis applicemus & revera tale sensibilitatis augmentum tempore Dentitionis saepe observatur; juniores enim Infantes durissima corpora ori inserunt & inter Gingivas premunt, quando vero dein difficilis dentis Eruptio Gingivam tumere facit, mollia magis absque dolore in ore sumere nequeunt. Sed & adsunt observata, quae Gingivarum sensibilitatem ostendunt.

if-

Difficili Dentitione laborabat puella, tali in statu atonico jacebat, ut mortua videretur, incisa tunc fuit Gingiva & statim ad se rediit (2).

Dens Gingivam oppositae maxillae tam violenter irritare potest, ut necessaria fiat ejus extractio. Nervus porro alveolaris, a radice dentis, difficilem facientis exitum, etiam potest premi, irritari & Nervosa Symptomata producere.

Sufficiant haec ad demonstrandum partes, dentem ambientes, irritationis esse capaces, ea propter vero non semper sequitur irritatio; quando enim recte procedit Dentitio, perficitur quidem & augetur Dentium moles, elevantur dentes & gingivae leviter premuntur; sed simul eodem ordine gingivae pars a dente pressa a vasis Lymphaticis absorbetur, inde absque

(2) Vid. *Verhandel. en Waarnem. ter bevordering van Genees- Heel- en Verloskunde*, 1. Deel 3. Stuk p. 300, num. 3.

20 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

que molesta, alicujus saltem momenti, erumpit Dens. Si itaque dentes illum tantum pressionis in gingivas gradum exercent, qui ad earum absorptionem promovendam requiritur, sequitur nulla noxa: Quam primum autem ac in eadem proportionem non fiat Gingivae absorptio, qua Dens accrescit & protruditur, debet oriri Gingivae tumor & ex irritatione caetera Inflammationis symptomata.

Si itaque adsint Gingivarum tumor, dolor, rubor, calor, genarum rubedo & calor, salivae fluxus auctus: nauseae, diarrhoeae, aliquando motus convulsivi, subsultus in somno, inquietudo, si illa accidant tempore, quo plerumque erumpunt dentes, si cura leviter detergens & purgans parum efficiat & tunc tantum evanescant illa symptomata, quum antispasmodica adhibeantur remedia vel & Dentis eruptione, certe sana ratione statui potest infans laborare difficili Dentitione: Requiritur ideo omnium vel praecipuorum horum symptomatum

com-

complexus; Cum horum nullum, seorsim consideratum, certum Difficilis dentitionis praebeat signum.

Examinandum nunc venit, an non aliquid hic faciat Infantum Polychymia? Dentitionis tempore, facilis sit vel minus, turgēt magis corpus Infantile, actuosiores magis sunt secretiones: Verum hoc est quoad ipsos Dentes, eorum enim eruptio non accidit, nisi per auctam secretionem materiae osseae perficiatur dentium moles: sed & verum est respectu caeterarum secretionum. Quis enim Diarrhoeam, majorem urinae & salivae fluxum, cum facile peragatur Dentitio, soli Nervorum in ore irritationi attribuet; videtur turgere Polychymia & natura ejus immutationem intendere per copiosiores secretiones. Evenit tamen aliquando in Difficili Dentitione, ut spastice totum corpus contrahatur, cujus contractionis sequela est impedita humorum secretio, hinc nulla vel pauca saliva vix ulla urina & alvus manet adstricta. Ex his in-

telligitur cur tali in casu status Infantis pejoris sit ominis, cum impediuntur secretiones, quas natura intendit & cur in casu contrario periculo fere careat, ita ut & illae auctae secretiones a nonnullis medicis criticae habeantur, sano nempe sensu, materies enim morbosa e corpore non exit, sed Criticae dicuntur, quia ostendit major illa organorum secretoriorum actio, illam oeconomiae functionem in naturali norma sese habere. Secretiones libere procedentes indicant denique, motus Corporis spasticos vix ullius esse intensitatis.

Haec consideratio majorem & magis universalem adhuc habet utilitatem, quum ad omnem morbum, quo laborare potest Infans, applicari potest. Secretiones enim & excretiones non prohibitae in morbo Infantili semper boni sunt omnis non qua tales, sed quia signum praebent, statum corporis spasticum non esse timendum: Status nempe spasticus magnam efficit partem morborum aetatis Infantilis; morbo enim, cu-

jus-

juscunque sit naturae, si affligatur corpus Infantile, excitat ille plerumque Symptomata spastica, quae a Temperamento Infantum mobili dependent quaeque jure Symptomata Temperamenti dici possint, nec illud primae tantum aetati est peculiare: In plerisque Adultorum morbis praeter Symptomata morbi etiam talia nascuntur, quorum fons est in ipsa, tali homini propria, constitutione.

Observavit illud jam HIPPOCRATES cum dicit *Aph. 53. Sect. II.* „Quicumque alvos habent humidus, dum quidem Juvenes sunt, melius liberantur his, qui siccas habent”.

Restant adhuc nonnulla dicenda de Dentitione difficili; illius Diagnosin certe debet esse quam obscura, cum viri, in re Medica adeo clari, plane contrarias hac de re tueantur sententias; sic asserit D. CONRADI (3), sibi numquam

(3) Vid. *Bibliothèque Germanique Médico-Chirurgicale*, par BREWER & DE LA ROCHE, tom. 4. num. 23. p. 374.

quam in praxi obvenisse Infan-tem, vere ex den-
titione aegrotantem & in omnibus fere affecti-
bus, quorum causa Dentitio reputatur, talia
maximo cum successu adhibuisse medicamenta,
quae pravam Lactis indolem v. aliquam in pri-
mis viis stimulantem materiem corrigunt vel
quae Rheumatismum debellant; constitutio Rheu-
matica, ait, maximum in Infantes exercet do-
minium & producit ejusdem generis febres vel
& acutas cum adfectionibus pectoralibus com-
plicatas, febres illae generatim Dentitionis
effectus habentur, eadem vero ac in adultis
succedit hic curatio.

Certe lubenter assentimur, nimis frequenter
Dentitioni difficili attribui varias Infantum morbo-
sas affectiones, quae ex alio fonte suam petunt ori-
ginem: Sic Lactis vitii Symptomata, primarum
viarum Saburra, diarrhoea aliaque per se, ut jam
diximus, non sunt signa Difficilis Dentitionis, si ve-
ro cum Symptomatibus localibus jam enumeratis,
accedant lactis vitium in primis viis, diarrhoea &c.,
si

si haec omnia prorupturo dente appareant & denuo recedant prorupto dente & iterum iterumque sese manifestent, cum alius Dens sibi exitum moliatur, tunc quidem hic videtur peccare Dentitio.

Rationi porro & sanae Pathologiae non obstat, quominus statuamus, casus esse nonnullos, qui mixti dici possunt, in quibus quidem Dentitio per se non valde est molesta, sed morbosa fiat, cum complicitur cum morbo corporis statu, quo fieret ut augeretur mobilitas & sensilitas Corporis, quia Dentium eruptionis stimuli, naturalis caeterum, est impatiens.

Dein aliquando Dentitio causa morborum est occasionalis. Dentitio non est morbus nec id fuit naturae scopus; Corporis vero Humani mechanismus exigit, ut durante vita diversas subeat mutationes sive ut extendantur ejus organa, sive ut ipsorum organorum actio & vires modificentur & dum haec fiunt, stabili minus fun-

26 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

damento nititur Corporis sanitas. Sic Pubertas, graviditas occasionem variorum malorum genesi praebent, quae alio quidem vitae tempore accidere possunt, sed illis tamen epochis speciatim nascuntur, quando in aliquo molimine versatur natura, licet oeconomiae necessario. Talem Epocham constituit Dentitio & forsan periculo omnium plenissimam, quia nimia illa Corporis mobilitas & sensilitas aucta adhuc est per tensionem & irritationem Gingivarum, per Sympathiam toti Corpori facile communicandam, systema Nerveum facilius exferit motus inordinatos, inde praedispositio & propensio aliquem in morbum, si adest, majus acquirit robur. Sic saepe ejusdem familiae Infantes, dum dentes erumpunt, Hydrocephalo vel morbo scrophuloso afficiuntur.

Intelligitur, Dentitionem in utroque casu per se difficilem non posse statui, cum Symptomata, quae tempore Dentitionis observantur vel a morbo in Corpore jam existente produ-

cun-

cuntur vel Dentitio mediate tantum fit morbo-
 fa cum per Dentium eruptionem morborum se-
 minia in veros morbos evolvuntur. Conclu-
 damus igitur, Dentitionem, per se difficilem
 revera locum habere posse, casus vero, in qui-
 bus Difficilis Dentitio debet accusari, non adeo
 esse frequentes ac quidem plerique medici cen-
 sere videntur.

CAPUT SECUNDUM,

DE MEDIA AETATE.

Ad annum 14 accedens, puer pubescere vulgo dicitur. Pubertas ille Corporis est status, quo aptus est homo speciei propagandae; non subito vero sed lente & regulariter in eo opere procedit natura, sensim ampliantur & evolvuntur partes, generationi inservientes & nova, qua antea carebant, virium activitate, valere incipiunt. Omnes jam Corporis Glandulae suam, cui destinatae sunt, functionem peragebant, cum eae, quibus secernendum est semen, hucusque quiescant; Nam in majus tantum incrementum & robur impendebatur omnis, qui versus Testes deferebatur sanguis, quando nunc eousque perfecta

fecta sunt corpora illa Glandulosa, ut vix majore indigeant incremento cumque eam acquisivit capacitatem systema arteriosum in Testibus, ut sanguis affluens, pro parte tantummodo, nutritioni inserviat, incipit feminis secretio.

Praeter eas, quae Generationis organa spectant, accidunt etiam in toto Corpore variae mutationes secundum naturae leges, quae miro modo Corporis habitum imo intimam ejus constitutionem modificant; illarum mutationum causa in genere haeret in eo, quod obtineatur aequilibrium systema Circulatorium inter & Nerveum; Corpus enim tempore Pubertatis totum fere suum cepit incrementum & ad plenam evolutionem ferme pervenerunt omnes corporis partes; eodem itaque modo comparatum est systema Arteriosum, cum in directâ ratione sese habeat cum partibus, ad quas pertinet. Ulterius vix ab altera parte augmentum acquirit Systema Nerveum. Tota Corporis compages firmior fit & robustior ejusque mobilitas decrescit,

prouti augetur robur: uno verbo cum corporis constitutio sit mutata, filere debent ii affectus, qui peculiariter Infantiam infestabant. Desiderantur nempe, debilitas totius Corporis, Nervea mobilitas & Systema Nerveum caeteris praevalens, illae sunt conditiones, quae requiruntur, ut talia producantur phenomena, quae Infantibus sunt naturalia.

Observatione haec iterum illustrantur, inde ait HIPPOCR. *Sect. II. Aph. 45: Epilepticis pueris mutationes maxime aetatis & Regionum & vitarum liberationem faciunt.* Vir ille Summus hic tantum EPILEPSIAM recenset, licet Aphorismus sit verus de caeteris motibus convulsivis, saepe enim unam solummodo morbi speciem indicat, dum valeat propositio de reliquis, ad idem genus pertinentibus, morbis. Aetatis vero mutatio non semper tollit motus convulsivos & hoc quidem fit duas ob causas; priorem hoc in Aphorismo ipse innuit HIPPOCRATES, cum dicit, REGIONUM ET VITARUM

RUM MUTATIONEM eundem praestare posse effectum; fovetur tunc illa ad motus Epilepticos dispositio a rebus, ut loquuntur Pathologi, non naturalibus, ad curam itaque perficiendam concurrere debent & aetatis mutatio, quae praedispositionem tollit & aliud vitae genus aliudque clima, ne possint excitare illam praedispositionem & alere. Altera causa, quae impedit, quominus aetatis mutatione curetur Epilepsia haeret in sola tantum dispositione, quae tanta est, ut, licet corporis mutetur constitutio, mobilitas tamen illa Nervea & debilitas illius Systematis non possint tolli: huc referri debet HIPPOCRATIS *Aph.* 28. *Sect.* III. *Plurimae quidem affectiones Pueris judicantur, aliae in quadraginta diebus: aliae in septem mensibus: aliae in septem annis: aliae ipsis, ad pubertatem accedentibus. Quae vero Pueris permanferint neque solutae fuerint circa Pubertatem, aut foeminis circa menstruorum eruptionem, perseverare solent. Et denique Epi-*
lep-

leptia, si accidat postquam salutare mutationes in Corpore jam praestitit Pubertas, raro sanatur: Ex praegressis illud intelligitur, dicit inde HIPPOCRATES *Aph. 7. Sect. 5. Quibus Epilepsiae accidunt 25 annos natis, his plerumque commo-
riuntur.*

Puber factus sensim plethoricus evadit homo, arteriarum capacitas augetur cum omnes partes Corporis determinatam suam dimensionem fere acceperint; tonus & vires partium, digestionem inservientium, accrescunt, non tantum respectu alimentorum, quorum major, quam in Infantia, copia determinato temporis spatio concoqui & in chylum verti potest sed praesertim, quia majorem ventriculus fert repletionem & eapropter partitis minus vicibus alimentorum ingestione eget. Vasa Lymphatica & cum iis connexae Glandulae meseraicae in Juvenili aetate habentur plurima & maxime vigent aequae ac caeterae primae viae: multum inde sanguinis formatur: minuitur autem increscendi vis,

augetur vero nutritio, cum corpus majoris voluminis nutriri debet, illud nutritionis augmentum tamen non compensat imminutum incrementum, sensim igitur corpori inducitur plethora.

Tota interim solidorum compages fit firmior; retinet tamen, durante aetate juvenili (quae ad 35 fere annum extendi vulgo dicitur) aliquid, licet sensim minuatur, illius mobilitatis & teneritudinis, quae ad maximum gradum in prima infantia sunt provectae: Si nunc ad corporis juvenilis statum animadvertamus, patebit, quibus morbis maxime obnoxii sint juvenes. Plethora enim, quae stimulum pro systemate circulatorio auget & mobilitas cum fabricae teneritudine, quam illud systema non plane amisit, pulsum efficiunt plenum & celeriore, quam aetate consistenti. Aliud quid his accedit. Systema arteriosum requisitam suam firmitudinem nondum adeptum est; habetur itaque disproportion quoad robur circulatorium in-

34 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

ter sanguinem & arterias : disponitur eo ipso corpus juvenile ad arteriarum rupturas, five ad haemorrhagias tam per molem, quam per impetum sanguinis. Oriuntur tales haemorrhagiae, vel quando per se nimiam plethoram molitur natura, sicque ab excedente sanguine liberatur, vel facile excitantur, si perverso vitae regimine augetur ejus volumen & vis stimulans. Sequelae dein plethorae juvenilis possunt esse periculosiores, quam aetate consistente. In priore aetate semper fere exitum sibi facit sanguis obteneram magis solidorum structuram: tale quidem est naturae institutum, ut plerumque per nares illa fiat evacuatio; si vero Juvenis plethoricus pulmonibus gracilioribus & debilibus magis, quam sunt reliquae ejus corporis partes, sit instructus, periculum adest magnum, ne sanguinis cursus versus nobilia illa organa potius dirigatur & haemoptysin producat. Haemoptysis quidem per se majus non infert periculum, quam inducunt haemorrhagiae aliis in locis, ejus

ejus vero sequelae aetate Juvenili maxime sunt timendae. Semel formatam haemoptysin facilius insequitur altera, & raro fit, ut in tabem non abeat. Confirmatur hoc iterum HIPPOCRATIS *Aphor. 9. Sect. V. Tabes maxime fit aetatibus ab anno 18 usque ad 35.*

Aetate vero Virili si plethoricus est homo, minus periclitatur duas ob rationes: Quia vix producat haemorrhagias, & quia haemorrhagiae illae, si oriuntur, parum inducant periculi.

I°. Structura corporis impedit, quominus tam frequens oriatur haemorrhagia: Ille nempe solidorum status, quem in juvenili corpore observamus, & qui in causa est, cur plethoram sequatur haemorrhagia, non amplius existit.

Illud robur mechanicum & vitale tunc temporis acquisivit corpus & speciatim, quod nunc in nostrum scopum facit, systema arteriosum, quod requiritur, ut justum habeatur aequilibrium i. e. ut sanguinis volumen ejusque vis

stimulans in eadem sint proportione cum vi
arteriarum continente & stimuli percipiente.
Ponamus nunc, talis cum sit solidorum mecha-
nismus, adesse plethoram nempe arteriosam;
venosa enim nec juvenili nec virili aetati est
propria; circulatio non fiet celerior, quia mo-
bilitas seu vis percipiens non amplius excedit,
sed potius evadet tardior, si enim stimulus
perceptionem superat, opprimitur illa; nec va-
forum sequetur ruptura; impedit illam arteria-
rum firmitudo: necesse itaque ut magis magis-
que vasorum extendatur diameter & quidem eo-
usque, ut suum tonum & vim resiliendi amittant,
oritur inde generalis lassitudo & torpor, ad mo-
tum impotentia, vel saltem promptior defatigatio
& anhelatio: ob eandem causam plenus quidem
valde est pulsus, sed simul tardus. Ne vero
experientiae contraria videatur haecce expli-
catio, cum illa doceat, non obstante illa firmiore
compage & minuta mobilitate, tamen aliquan-
do aetate virili accidere haemorrhagias, haec
omnia

omnia intelligenda volumus de plethora per aetatem sensim inducta, nam si subito, sive per vehementem motum, sive per aliam quamcunque causam momentanea & ad magnum gradum exaltatur plethora ad volumen, tunc nasci potest haemorrhagia, parietes enim vasorum non gradatim extenduntur, sed quadam cum violentia, & inde rumpi possunt.

II°. Talis haemorrhagia, porro diximus, minus adfert periculi, quam in aetate juvenili, & ratio iterum peti debet ex solidorum constitutione & circulationis tenore nam haemorrhagiae, praesertim tales, quae in nobili organo, vitaeque conservationi necessario, obtinent, cum periculo tantum concomitantur, quando vasa rupta sese non cito restituunt atque clauduntur. Illud nunc fieri debet per vim vasorum contractilem; atque contractilitas in aetate virili major existit, quam in juventute, nec interruptitur, ut ita dicam, ab impetu circulationis, qui impetus, si excedit, suum confert

ad vasa rupta aperta tenenda : cum itaque illa parietum in se invicem contractio in juvenili aetate minor sit, & praeterea accedat vividior circuitus, fieri aliter nequit, quin minori cum facilitate consolidentur rupturae, quam aetate virili: haemoptysis itaque ejusque sequela tabes, anno 35 superato, quo incipere vulgo statuitur aetas consistens, raro accidunt.

Est & aliud morborum genus, cui mediae aetatis homo est obnoxius; morbis nempe inflammatoriis: patet hoc ex ipsa inflammationis natura; sequenti modo ea definiri posse videtur: Inflammatio est aucta, seu generalis, seu topica circulatio (1) cum spastica arteriarum contractione h. e. cum aucta tunicarum vi contractili. Extenderetur nimis hoc argumentum, si sententias & definitiones de inflammatione prolatas a variis medicis, refutare tentaremus: sufficiat itaque eam, quae a Clar. Praeceptore

P A.

(1) Vid. *Diff. inaugur. de natura Inflammationis* Clar. N. PARADYS 1763. L. B.

PARADYS fuit defenfa & quam in fuis praelectionibus ulterius elaboravit, quaeque nobis vera & fymptomatibus inflammatoriis omnibus explicandis adaptata videtur, hic memoraffe.

Demonftrandum itaque eft, fystema arteriofum in homine mediae aetatis eas habere conditiones certo gradu, quas adefse requirit natura inflammationis, & dein illas conditiones non omnes fimul inveniri caeteris in aetatibus.

Inflammatio primo fupponit vividiorum sanguinis circuitum: ille vero locum habere nequit, nifi fufficiens fit arteriarum irritabilitas, ut ftimulum, qui reactionem augere debet, percipere poffint; quando nunc corpus minutam valde habeat irritabilitatem, cujus defectus feu inopia in caufa eft, cur vehemens valde ftimulus fit neceffarius ad eum reactionis gradum efficiendum, qui inflammationi competit, tunc tale corpus ad morbos inflammatorios dici nequit efse praedispositum, cum momentofum valde requifitum inflammationis defideretur. Tali in ftatu verfatur fenex.

Al-

Altera conditio, quae non minoris est momenti, est aucta tunicarum arteriosarum vis contractilis (2), characteristica haberi potest cum distinguat inflammationem ab aucto circulationis motu, qui variis ex causis nascitur: cito enim oritur celerior ille circuitus, & aequè cito ad naturalem normam redigitur. In inflammatione vero juncta est eum celeri circuitu, aucta cohaesio mechanica, qua fibrae texturam componentes, proprius ad se invicem accedunt. Homo itaque, cujus corpus mollem habet & raram texturam, cujus corporis cohaesio mechanica exigua est; neque ad inflammationem dici potest praedispositus, quia causa, morbum efficiens, requiritur magna valde, vel quae longo tempore perdurat; eo respectu raro infantili aetati accidere debent adfectiones inflamma-

(2) RICHERAND, in sua definitione de Inflammatione tantum indirecè & valde obscure mentionem facit hujus Characteris, Vid. Ed. 2. vol. I. Proleg. p. 93.

toriae (3). Utrumque requisitum in media aetate tantum conjunctum invenitur: nam ille irritabilitatis & firmitatis gradus obtinet, quae, quâcumque causâ admotâ, facile satis illud capiunt augmentum, quod statum inflammatorium efficit.

Omnia haecce dicenda volumus de sexu potiori, nec ad sequiorem sine ulla restrictione applicari possunt.

Ea, quae primo capite diximus, utrique sexui sunt communia: At vero quam primum puber fit puella, characteres sibi proprios ostendit, quos ad mortem usque plus minusve retinet.

Pubertas enim insignes adeo mutationes in sequiori sexu non producit, quales in potiori fieri observavimus. Solidorum compages gracilis & mobilitas minus decrescunt, eorumque robur lentiori procedit gradu & ea humorum

(3) Vid. *Cit. Diff. Cl. PARADYS p. 12. §. 12.*

copia minus decrefcit, quae corpus polychy-
 mum reddit: Habitus enim polychymus non
 ita ab abundantia fanguinis dependet, quam
 quidem ab illis humoribus, qui in fecundis viis
 fecernuntur & texturam cellularem praecipue
 implent. Talis habitus corpus efficit molle,
 plenum, aequabile, ita ut mufculorum forma
 minus ad exteriora poffit confpici; corpus ita-
 que foemineum mediae aetatis, gradu licet mi-
 nori, plurimum retinet eorum, quae Infantiae
 funt propria; inde fit ut a ftimulis, praefertim
 iis, qui nervos directe adficiunt, facilius quam
 virile commoveatur.

Periculofa faepe fymptomata concomitantur
 pubertatem, fi illa foeminarum mobilitas a men-
 ftruorum fluxu, non fatis prompte provenien-
 te, excitetur; nam aequae atque in potiori sexu
 & in fequiori nascitur plethora; cujus copia
 tempore, a natura ftatuto, per menftruationem
 liberatur corpus.

Nova illa functio quaecumque caufa retardari
 po-

potest & producere symptomata nervea cum mobilitas nervorum omnis excessus stimuli est impatiens.

Tali in casu, ut hoc in transitu notemus, optimum antispasmodicum erit V. S.

Menstruorum autem fluxus inservit imminuendae illi plethorae partiali, sexui sequiori in foetus nutrimentum concessae; quam primum enim ac concepit foemina, nisi valde sit plethorica, cessat ejus menstruatio.

Tempus autem, quo omnium facillime impraegnantur foeminae est illud, quod finitam menstruorum evacuationem directe sequitur, tunc enim nutritioni foetus aptissimus est uterus, vasa ejus magis sunt dilatata & mollia: ad impraegnationem minori gradu dispositus est uterus tempore incipienti mensium fluxui quam proximo: efficit tamen major hoc tempore ad uterum humorum orgasmus & exaltatior illius organi vigor, ut facile fatis fiat foetus conceptio.

44 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

Minimus vero infantum numerus concipitur
tempore inter utramque statutam Epocham in-
termedio; Ex praedictis hoc satis intelli-
gitur.

CAPUT TERTIUM,

DE AETATE SENILI.

Vitam humanam hactenus profecuti sumus usque ad eam epocham, qua corporis structura ejusque vires maximum statuuntur attigisse perfectionis gradum. Ille autem status ponit justum inter omnes partes aequilibrium, ita ut nullum habeatur systema, quod aliud viribus & mobilitate excellat, necesse itaque, procedente vita, ut in deterius vertatur corpus: sensim etiam talis in corpore producit conditio, quae mortem naturalem efficit.

Totus illius stadii decursus dicitur aetas senilis. Difficillimum omnino est senectutis initium praecise statuere, characteres enim, qui-

bus designatur senilis aetas, ut sunt, corpus
 ficcum, rigidum, macidum, virium deperditio,
 functionum torpor aliaque, provectae tantum
 suam debent originem. Habetur vero status
 corporis intermedius, qui neque virili neque
 senili aetati in totum annumerari potest, qui-
 que non inepte senectus cruda dicitur. De illa
 itaque nobis prius erit agendum, & exponere
 conabimur, quomodo fiat aetatis virilis in seni-
 lem crudam transitus.

Primum phenomenon, quod in explicandis
 hujus aetatis quam plurimis morbis maximi est
 momenti, est, quod sensim participes fiant
 venae illius plethorae, quae in virili aetate in
 arteriis locum habet.

Hujus phenomeni ratio quaerenda est in per-
 mutatione virium circulationis durante vita,
 cum corpus ad ἀκμὴν pervenit, non amplius
 augentur arteriarum lumina; earum enim sen-
 sim aucta firmitas impedit, quominus a vi san-
 guinis irruente extendantur, inverso vero ordine

res

res sese habet cum systemate venoso: quo propior origini est homo, eo magis contractile & arctum est, sensim sensimque tamen decrescit illius tonus, a sanguine expanditur, tenue fit & parum augetur ejus firmitas. Ille igitur systematis venosi status efficit, ut aetate senili tardius in eo procedat circulatio & maximam sanguinis copiam recipiat, qua prius turgebant arteriae. Exinde autem systemati arterioso nulla infertur inanitio; nam in eadem ratione, qua augetur plethora in venis, decrescit & circulationis celeritas, minuente irritabilitate & illius systematis extensio, cum gradatim delentur arteriolae & cum in dies major corpori inducatur solidescentia.

Patet ex his, quatenam corporis partes hac aetate morbis magis debeant esse obnoxiae, illae nempe in quibus major venarum habetur numerus & lentior est sanguinis venosi circuitus & denique praecipue, in quibus ad tuendam sanitatem plurimum confert regularis systematis venosi functio.

Tres

Tres illas conditiones conjunctas invenimus in cavo abdominali. Plurimae ramificationes venosae in Venam Portarum tendunt, lente procedit circulatio & insignem functionem adimplet systema V. P. Magnus porro erit bilis proventus, si bene viget organum secernens; humoris biliosi si major ad intestina defertur copia, debet disponi corpus ad alvi fluxus, qui, accedente levi causa, revera obtinet & vario modo modificatur, ita ut teste HIPPOCRATE *Aph. 30. Sect. 3. producantur alvi profluvia diuturna, Cholerae, Dysenteriae, Lienteriae.* At vero si nonnulla causa seu obstaculo mechanico seu nimia hepatis debilitate &c. bilis in intestina evacuatio impeditur, vel sanguis venosus in illo viscere stagnat, nec, ut decet, circulat, praedisponitur, & eo ipso haec aetas magis quam ulla alia hepatis obstructionibus & indurationibus.

Ejusdem naturae iisdemque causis attribuentae sunt apoplexiae, hac aetate non infrequentes,

tes, quarum origo & indoles ex praedictis facile intelliguntur.

Ex plethora porro venosa, ex laxiore venarum contractilitate, ex qua difficilis oritur sanguinis venosi ad superiora adscensus, deducendus quoque est haemorrhoidum ortus, quibus haec vitae periodus plurimum infestatur & quarum suppressio eandem fere ob causam ac in media aetate suppressa narium haemorrhagia, morbos, periculo non vacuos, aliquando producit.

Sufficiant haec de morbofis adfectionibus, quibus exponitur aetas senilis cruda & dicamus nunc, quid contingat senectute confirmata. Posterior illa aetatis senilis periodus distinguitur corporis siccitate & ariditate, cum augeatur solidescentia in ratione imminutae fluidorum massae; horum effectuum duae exstant causae, decrescens nempe vigor vitalis & vis solidis insita, contractiva dicta, qua semper tendunt in se invicem approximare & secum coalescere.

50 DISSERTATIO THERAPEUTICO-MEDICA

Vigoris nunc vitalis decrementum maxime huic contractili vi favet, ita ut corporis solidescentia dici possit primario dependere a sola illa causa nempe vitae decremento, quod quidem patebit ex sequenti animadversione. Notum est, per ipsam circulationem minui cordis & articularum irritabilitatem, reactionis gradum esse in proportionem perceptionis stimuli. Cum autem senectute confirmata maximam hujus irritabilitatis imminutionem passum sit systema circulatorium, debet inde sequi, vim sanguinem propellentem etiam esse imminutam, sanguinem ad ultimos articularum limites non bene pervenire, nec, qua decet, copia impleri arteriolas; illarum vero parietes vi insita in se invicem tendunt & sensim minus minusque distendi debent concrescere; qua concretionem nascitur solidum, a sanguine non amplius permeabile. Si nunc consideremus, illam concretionem majori minorive gradu in toto systemate capillari locum habere, facile patebit, quatenus inde in

cor-

corpore profluant sequelae; exinde enim fit, ut tela cellularis omnis, cujus extensio in corpore adeo est insignis, minus impleatur humore, cum deleta sint plurima illa vasa, quae secretioni humoris serosi, mucosi, adiposi, sunt destinata eoque ipso incrassari & indurescere debeant lamellae cellulares & invicem coalescere, & aboletis pro parte viribus circulatoriis his in partibus, elasticitatem suam amittant & rugis inficiantur: mirum hinc non est senibus maxime incumbere illos morbos, quorum origo est petenda ex deperdita salutari humoris, in cavis suis secreti, efficacia. Systemati uropoietico deficit mucus, qui vias urinarias contra urinae irritationem defendit, nasci itaque debent dolores nephritici, stranguria, ischuria, vesicae urinariae tenesmus; calculorum etiam genesis, senectuti non infrequens, aliquomodo inde explicari potest.

Illa arteriarum coalitio in partibus, caeterum pinguedine obductis, marcorem & ficcitatem

inducit: in cavitatibus, ubi ros, lubricandis partibus inservit, debet illius defectus varias efficere partium concretiones. Deletis vasis absorbentibus difficilis redditur absorptio; morborum ex miasmate & contagio aliquo oriundorum susceptio senili aetati hinc magis infrequens. At vero decrescens ille vigor vitalis & aucta solidorum compages directe etiam agunt in ea organa, quorum actione corpus carere nequit, chylum conficientia puto.

Perit sensim in primis viis vis vitalis, coalescunt vasa absorbentia & destruuntur glandulae lymphaticae: impediunt haec omnia, ne copiosus chylus praeparetur & recte defaecetur; parva illa chyli confectio quidem sufficit sustentandae vitae, cum nutritio parum impendat: sed chylus male defaecatus in secundis viis non satis corrigitur, humorum inde massa sensim depravatur, in organis debilibus & alicui morbo praedispositis varios producit effectus: sic sexus sequior aliquando hac aetate affectionibus cancro-

crofis cruciatur, sic etiam ille sexus, cum evacuatione menstruorum fluere desinit, variis affectibus est obnoxius, oriundis exinde, quod naturae illi evacuationi assueta plus minus plethoram efficiat, dum vasa exsuperanti sanguinis copiae ferendae sint imparia.

Senex porro vigorem amittens, non potest aeque facile variis rebus noxiis resistere atque ante: saepe enim viribus bene valens inter res externas, sanitati inimicas, ambit absque ut ullum inde capiat detrimentum, cum a vigore vitali impeditur earum effectus vel, quae jam intulerunt, noxia corriguntur: Senex vero ob contrariam rationem magis ab his patitur sic v. c. aer humidus & frigidus in senili corpore perspirationem supprimet, tum junioris corpus ab eo vix adficitur; catarrhales itaque affectiones seni sunt familiares & vel asthma vel tussim vel coryzam vel hujus generis alia, excitabit pro diversis partibus, in quibus locum habet catarrhus.

Alius denique memorandus est morbus, senili aetati tantum obveniens & qui cum statu corporis optime quadrat est nempe gangraena sicca vere senilis, oritur illa gangraena, nullo praegresso inflammationis indicio, a maxima systematis circulatorii debilitate: corporis partes, quae comprimuntur, gangraenosae fiunt, cum omnem sese restituendi vim amiserint; totum corpus tunc una simul tali gangraenae concipiendae est obnoxium, licet sit verosimile, in partibus, a corde remotissimis, primum fatiscere circulationis vim. Talis gangraenae observationem, lectu dignissimam invenimus in SWIETENII *Comment. tom. I. pag. 750.*

Sufficiant haecce pro scopo, quem mihi proposui; fieri aliter nequit, quin varia non satis
vel

vel male elaborata in hacce dissertatione in-
 nerit Lector, quam itaque ut aequo accipiat
 animo, enixe rogo.

T A N T U M.

T H E.

THESES.

I.

*Nulla in recens nato superest communicatio,
ope foraminis ovalis, inter utrumque cor, san-
guine libere per pulmones fluentae.*

II.

*Ciborum digestio non sequitur leges solutionis
chemicae.*

III.

*Varium secretoriorum organorum productum de-
pendet a varia formâ & mixtione materiae
organicae.*

IV.

I V.

Pus productum est verae secretionis.

V.

*Licet medici naturae sint ministri, tamen non
semper eo vergendum, quo illa ducere vult.*

V I.

*Numquam in corpore vivo putrescere possunt
humores, degenerare quidem in ratione im-
minuti vigoris vitalis.*

V I I.

*Immerito a nonnullis medicis crifium doctrina
plane rejicitur.*

V I I I.

Una est eademque omnium febrium intima natura.

I X.

*Ratio cur Cortex Peruvianus in febribus inter-
mittentibus desideratum effectum saepe non*

H

prae-

praestet, dependere videtur a debilitato nimis ventriculo.

X.

Sanguis in febre vere inflammatoria habet majorem quam in statu sano fluiditatem & ipsi simul ad concrendum & coadunandum major inest proclivitas.

X I.

Pulsus durus & tensus in inflammatione partiali semper designat inflammationis sedem esse in parte membranacea; mollis vero parenchymatosam affectam declarat.

X I I.

Vesicatoria in inflammatione rheumatica curam saepe unice absolunt.

X I I I.

Vesicatoria si saepe loco mutantur, scopo rubefacientium in languore virium vitalium egregii sunt usus.

X I V.

X I V.

Opium & venae sectio in cura morborum primario sese contraindicant.

X V.

Utilis valde est in praxi, a SYDENHAMO facta, distinctio, inter inflammationem localem essentialem seu veram & inflammationem symptomaticam, per accidens supervenientem sic v. g. distinguit pleuritidem a febre pleuritica.

X V I.

Morbi gastrici & biliosi veri nominis ii sunt, in quibus primae viae idiopathice sunt affectae.

X V I I.

Non primae viae sed potius organa, respiratori inservientia videntur sedes Tussis convulsivae Quintae.

X V I I I.

In morbis exanthematicis veris ad febrim magis, quam ad exanthemata est attendendum.

X I X.

Probabilis valde est opinio, qua statuitur, duplicem morbum variolosum habere depurationem: alteram inflammatoriam in systemate sanguifero, alteram priore magis regularem & lentiore in systemate lymphatico. Vid. HALLÉ in les Actes de la Societé Royale de Medecine, Paris anno 1784. p. 423. & seqq.

X X.

Variolarum vaccinarum insitio maxime est propaganda, cum morbus sic productus sit levis valde & a variolis humanis praecaveat.

X X I.

Methodus instituendae punctiōis vesicae urinae supra ossa Pubis caeteris est praeferenda.

XXII.

X X I I.

*In infelicissimo illo partus casu, ubi aut matri
aut foetui moriendum est, ut alterutrius vita
conservetur, matris vita potior videtur.*

X X I I I.

*V. S. in gravidis neglecta vel praepostere in-
stituta abortum provocare potest.*

X X I V.

*Si nulla symptomata urgent, solutio placentae
post partum naturae viribus committi debet.*

J I X X

M Y N E N V R I E N D ,

G. CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE,

J I I X X

BIJ ZIJNE BEVORDERING TOT DOCTOR

IN DE GENEESKUNDE,

15. Juny 1805.

Als een Beek, die zachtens stroomend,
 Langs een bloemrijk, vrolijk, dal,
 Dit besproeit aan alle zijden,
 Beekjens vormend, zonder tal.

Even zachtens, even rustig,
 Langs de bloemenrijkste paan,
 Stroomde uw jeugdig leven immer,
 Door geen angst of zorg belaan.

Dan

Dan, de pas gevormde beekjens,
Vloeien spoedig weêr in een;
Bruisen, stijgen in de hoogte,
Rukken 't bloempje met zich heen.

Zoo ook bruisten woeste driften,
Op uw harte, stormend, aan,
Die zoo menig onbedagten,
Voerden van zijn rozen-baan.

Dan, die beek een stroom geworden,
Nadert nu dien vasten wal,
Waar zij immer voort kan stroomen,
Die haar steeds beperken zal.

Zoo ook nadert thans uw leven
Eindelijk dat vrolijk oord,
Waar de schoonste Lauwren groenen,
En een geurig bloempje gloort.

Ja ik zie hoe thans ook PALLAS,
Lauwren om uw schedel hecht;
Zie dan nu ook, hoe de vriendschap,
U dit nedrig kransje vlecht.

ô! Die

o! Die Lauwren blijven groenen!
Daar zij U zoo fierlijk staan;
Zijt Gij in uw kunst voorspoedig,
Vriendschap ziet haar wensch voldaan.

Ja, die vriendschap zij bestendig
In dit wislend sterfgewest;
Want haar heil is zielverheffend,
Als zij is op deugd gevest.

Amicitiae non artis causa.

F. VAN DER BREGGEN, C. Z.

Med. Stud.

o! Die Lauwren blijven groenen!
Daar zij U zoo fierlijk staan;
Zijt Gij in uw kunst voorspoedig
Vriendschap ziet haar wensch voldaan.

Ja, die vriendschap zij bestendig
In dit wislend sterfgewest;
Want haar heil is zielverheffend,
Als zij is op deugd gevest.

Amicitiae non artis causa.

F. VAN DER BREGGEN, C. Z.

Med. Stud.

Chantepie de la Saussaye, George

Diss. therapeut.-med. inaug. sistens aetiologiam generalem morborum
aetatum

Lugdunum Batavorum 1805

4 Diss. 5081#Beibd.12

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11028940-7